

Edward Szturm de Sztrem

Naczelnik Wydziału Głównego Urzędu Statystycznego.

Rozpiętość między cenami artykułów rolnych i przemysłowych.

Zakłócenie równowagi ekonomicznej, jakiej obserwatorami i ofiarami od początku wojny światowej jesteśmy, i, zdaje się, nie tak prędko być przestaniemy, znajdują swój efekt początkowy i końcowy także w kształtowaniu się cen towarowych. Wobec tego zrozumiała jest rzeczą, że ta dziedzina zjawisk życia gospodarczego kraju wzbudza wielkie zainteresowanie, które potęguje się jeszcze w momentach zaostrenia kryzysu, kiedy wszystkie zjawiska pochodne towarzyszące różnym zaburzeniom w kształtowaniu się cen stają się bardzo bolesne. Jednym z takich w życiu gospodarczym kraju bolesnych i dezorganizujących zjawisk jest fluktuacja w rozpiętości cen artykułów rolnych i przemysłowych. Stosunek cen artykułów rolnych do cen artykułów przemysłowych istniejący przed wojną w wysokim stopniu zmieniał się w okresie wojennym i powojennym pod wpływem różnych czynników, i zmiana ta, dezorganizując ustaloną mniej więcej relację, uderzała raz rolnika, drugi raz konsumenta — robotnika czy urzędnika. Przytem, ta relacja inaczej kształtowała się w cenach hurtowych, inaczej w detalicznych, co także ze swej strony wpłynęło na dezorganizację stosunków wymiany, ponieważ, jak wiadomo, nie sama zwyżka cen, lecz różne kształtowanie się tej zwyżki wśród cen samych i w stosunku do zarobków wpływało na dotkliwość zjawiska. Samo zjawisko rozchodzenia się w różnych kierunkach cen artykułów pochodzenia rolniczego i przemysłowego naturalnie zachodziło i w okresach przed wojną europejską. Jeżeli zbadamy wstecz istniejące nieliczne i w paru tylko zaledwie krajach prowadzone obliczenia wskaźników za długie okresy z łatwością takie momenty znajdziemy.

Jeżeli przyjmiemy przeciętne stosunki w ostatnim dziesięcioleciu przed wojną za mniej więcej normalne i ceny róż-

nych towarów z owego okresu za podstawę do obliczeń wstecz, t. j. ceny grupy artykułów rolnych i grupy artykułów przemysłowych zarówno przyjmujemy = 100, to otrzymamy, że wskaźniki tych dwu grup (bierzemy lata znacznych rozbieżności) były następujące:

	w r.	grupa rolna	grupa przemysłowa
Anglja (w/g indeksu Sauebeck'a)	1846	136	112
	1848	121	96
	1877	145	117
	1881	131	105
	1900	99	105
Francja (obliczenia „Statistique Général de la France“)	1857	133	166
	1879	134	106
	1900	93	103
Niemcy (Statist. Reichsamt)	1891	117	92
	1900	92	116
	1900	92	116

Różnorodne przyczyny w różnych okresach wpływały na rozbieżne tendencje zwyżkowe i zniżkowe tych dwu grup towarowych — wchodzi tu w grę i polityka celna, agrarna lub przemysłowa i nieurodzaje, kryzysy przemysłowe i t. d. W tej chwili nie będziemy badali tych odległych okresów, gdyż nas interesuje przede wszystkim czas obecny. Samo przez się od naszego wyboru zależy wziąć ten lub ów okres, jako normalny pod względem stosunku między sobą cen artykułów rolnych i artykułów przemysłowych. Jednakże ze względów wyżej przytoczonych, a mianowicie, że interesuje nas czas obecny, i że życie gospodarcze dostosowało się mniej więcej do pewnych przeciętnych warunków w ostatnich latach przed wojną, za taki podstawowy okres przyjmujemy ostatni normalny rok przedwojenny i dalsze swe wywody będziemy rozwijać na tej podstawie.

Pierwsze lata wojny w krajach wojujących musiały wywołać olbrzymie zapotrzebowanie na artykuły spożywcze, a więc w pierwszym rządzie produkty rolne przy jednoczesnym spadku produkcji tychże.

W dalszym ciągu fakty te uzupełnione blokadą odbiły się i na życiu gospodarczym krajów neutralnych. Przytem, nieco różny był efekt w krajach rolniczych a przemysłowych, ściślej blokowanych, a takich gdzie blokada i wojna morska mało dawała się we znaki.

W krajach przemysłowych — blokowanych, jak Anglja i Niemcy, silniej zwyżkowały ceny artykułów rolniczych i stan ten przetrwał do końca lub prawie do końca wojny, t. j. do roku 1918, od którego w tych krajach rozbieżność w kształtowaniu cen, t. zw. nożyce, rozchyliły się, lecz w przeciwnych kierunkach, t. j. więcej zwyżkowały artykuły przemysłowe. W Anglji przytem było to słabiej akcentowane i mniej więcej tylko do r. 1920, od kiedy i do roku 1923 szala przechyliła się znów w stronę grupy rolnej. W latach 1924 i 1925 wskaźniki obu tych grup coraz to zbliżały się do siebie, odchylając się chwilowo w tą lub drugą stronę, t. j. nożyce zamykały się. W Niemczech od roku 1918 grupa przemysłowa wyraźnie i daleko odeszła w górę od grupy rolnej i rozwarcie nożyc jest tam i w tej chwili bardzo duże. We Francji i Stanach Zjednoczonych był wyższym przez cały czas indeks grupy przemysłowej. Dla Polski niestety posiadamy dokładnie prowadzone indeksy cen hurtowych dopiero od końca 1921 roku. Wobec tego dalej wstecz naszych badań przeprowadzić nie będziemy mogli. Wskaźniki (złote) wymienionych grup są następujące:

Rok i miesiąc	Ogólny	Grupy rolnej	Grupy przemysł.
Przeciętnie w 1922 r.	72,5	78,8	102,3
Lipiec 1923	86,3	66,2	137,6
Listopad „	81,1	63,5	138,8
Grudzień „	95,0	86,1	143,8
Styczeń 1924	106,9	118,7	105,0
Luty „	111,8	114,0	112,0
Marzec „	110,4	110,8	112,0
Kwiecień „	109,0	108,9	109,7
Maj „	104,0	104,6	104,1
Czerwiec „	100,6	98,6	101,3
Lipiec „	102,3	110,0	100,3
Sierpień „	109,2	131,2	102,9
Wrzesień „	112,4	144,9	103,4
Październik „	116,4	156,0	106,2
Listopad „	116,6	154,1	107,0
Grudzień „	118,3	153,3	109,3
Styczeń 1925	119,5	164,9	108,1
Luty „	121,1	164,2	110,4
Marzec „	121,6	163,7	111,1
Kwiecień „	119,4	157,4	109,7
Maj „	118,0	157,6	107,9
Czerwiec „	119,3	161,3	108,1

Lipiec	„	119,6	151,9	110,1
Sierpień	„	124,1	146,0	117,3
Wrzesień	„	127,2	143,8	120,9
Październik	„	127,7	141,6	122,1

Zwracamy uwagę, że z towarów wchodzących do wskaźnika ogólnego, nie włączyliśmy do grupy rolnej artykułów pochodzenia ściśle kolonialnego (herbata, kawa, ryż), do grupy przemysłowej pewnych produktów budowlanych (niektóre rodzaje budulcu).

Nieoczekiwane i raptowne skoki do roku 1924 tłumaczą się okresem inflacji i ciąglem, a ku końcowi tego okresu nadzwyczaj szybkim, deprecjonowaniem się marki polskiej.

Badania nasze przeprowadzimy w ten sposób, że dla grup artykułów rolnych i artykułów przemysłowych obliczymy stosunek wskaźników do przeciętnego wskaźnika wszystkich towarów wchodzących do obliczeń i następnie będziemy badali ruch tych wskaźników w stosunku do ogólnego wskaźnika. Przytem z grupy rolnej wyłączamy towary pochodzenia kolonialnego (herbatę, kawę, ryż) z grupy przemysłowej niektóre produkty budowlane, jak już wspomnieliśmy.

Wtedy otrzymamy poniższą tabelkę, w której ostatnia rubryka wykazuje rozchylenie ramion t. zw. nożyc między grupą rolnych towarów i przemysłowych. Zeby nie obciążać zbyt wiele naszych wywodów kolumnami cyfr dla roku 1922, dajemy tylko przeciętne liczby, zaś dla 1923 liczby za lipiec, jako miesiąc środkowy, oraz listopad i grudzień, jako miesiące krytyczne w przededniu akcji sanacyjnej. Ogólny wskaźnik przyjęty = 100. Przy odchyleniu powyżej ogólnego wskaźnika grupy przemysłowej rozchylenie oznaczamy znakiem (+), grupy rolnej znakiem (—).

Rok i miesiąc	Grupa rolna	Grupa przemysł.	Różnica (rozwarcie nożyc)
Przeciętna. w 1922 r.	108,7	141,1	+ 32,4
Lipiec 1923	76,7	159,4	+ 82,7
Listopad „	78,3	171,1	+ 92,8
Grudzień „	90,6	151,4	+ 60,8
Styczeń 1924	111,6	98,2	— 12,8
Luty „	102,0	100,2	— 1,8
Marzec „	100,4	101,4	+ 1,0
Kwiecień „	99,9	100,6	+ 0,7
Maj „	100,6	100,1	— 0,5

Czerwiec	„	98,0	100,7	+ 2,7
Lipiec	„	107,5	97,8	— 9,7
Sierpień	„	120,1	94,2	— 25,9
Wrzesień	„	128,9	92,0	— 36,9
Październik	„	134,0	91,2	— 42,8
Listopad	„	132,2	91,8	— 40,4
Grudzień	„	129,6	92,4	— 37,2
Styczeń	1925	138,0	90,5	— 47,5
Luty	„	135,6	92,4	— 43,2
Marzec	„	134,6	91,4	— 43,2
Kwiecień	„	131,8	91,9	— 39,9
Maj	„	136,0	90,4	— 45,6
Czerwiec	„	135,2	90,6	— 44,6
Lipiec	„	127,0	92,1	— 34,9
Sierpień	„	117,6	94,5	— 23,1
Wrzesień	„	113,1	95,0	— 18,1
Październik	„	110,9	95,6	— 15,3

Należy zwrócić uwagę, że ponieważ obie grupy przez nas skonstruowane nie obejmują wszystkich produktów wchodzących w skład ogólnego wskaźnika, znajdują się okresy, kiedy wskaźnik obu grup w stosunku do ogólnego, jest powyżej 100.

Pomimo raptownych skoków i jakoby gorączkowych podrygów we wskaźnikach zarówno ogólnych jak i poszczególnych grup a w następstwie tego i w obliczonej przez nas różnicy aż do początku roku 1924, można i to bardzo łatwo wyciągnąć pewne wnioski co do panujących tendencji. Wymienione gorączkowe skoki tłumaczą się chorobliwym okresem hiperinflacji, kiedy to ceny urządzały formalny wyścig przeskakując często daleko różnicę przedwojenną w złocie, zaś spadek kursu marki spychał je raptownie w dół. Ogólny przebieg zjawisk t. zw. nożyc pomiędzy wskaźnikami grupy rolnej i grupy przemysłowej był następujący.

W okresie do grudnia 1923 roku włącznie miało miejsce ogromne rozwarcie nożyc, przytem wskaźnik grupy rolnej był niewspółmiernie niski. Różnica między wskaźnikami obliczanymi w stosunku do ogólnego wskaźnika (patrz poprzednią tablicę) w najgorszym pod tym względem miesiącu listopadzie dochodziła do 92,8 punktów. Przytem artykuły obu składowych części grupy rolnej, t. j. zboża i żywność pochodzenia roślinnego oraz żywność pochodzenia zwierzęcego miały bardzo niskie ceny. W grudniu rozpoczął się ruch zwykłowy głównie w grupie żywności pochodzenia zwierzęcego, który

w styczniu 1924 roku porwał i grupę zbóż i żywności pochodzenia roślinnego, chociaż nie w tym stopniu, bo gdy ceny ostatniej wymienionej grupy wzrosły w złocie mniej więcej o 50%, to zwyżka na żywność pochodzenia zwierzęcego przekraczała 100%.

Miesiące od lutego do czerwca 1924 r. w grupie rolnej, dały pewną zniżkę, która ogarnęła następnie i grupę przemysłową (od kwietnia). W każdym bądź razie w tym okresie — od lutego do czerwca można uważać, że nożyce się zamknęły i we wskaźnikach nastąpiła równowaga. Niewielkie wahania w tę i drugą stronę nie mają znaczenia. Od lipca 1924 roku nożyce znów się rozwarły, ale już w drugą stronę, gdyż wskaźnik grupy rolnej przekroczył wskaźnik grupy przemysłowej i szedł w górę nieprzerwanie aż do kulminacyjnego punktu w styczniu 1925 roku. Wskaźnik grupy przemysłowej wprawdzie także szedł w górę, jednakże nie w takim tempie, aby choć w drobnej części mógł dorównać poprzedniemu wskaźnikowi i rozwarcie nożyc szybko się zwiększało, osiągając najwyższe swe wartości w okresie od października 1924 r. (punkt kulminacyjny w styczniu 1925 r.) do czerwca 1925 roku.

Można scharakteryzować w krótkości, że o ile okres wielkiego rozwarcia nożyc na korzyść grupy przemysłowej, t. j. druga połowa 1923 roku, była na korzyść przemysłu, co jednak z powodu zaburzeń inflacyjnych nie zostało wtedy całkowicie i należycie wykorzystane, zaś dla rolnictwa okres ten był w dużym stopniu zabójczy, to okres odwróconych nożyc z największym ich rozwarciem od października 1924 r. do czerwca 1925 r. powinien być przynieść największe korzyści dla rolnictwa, jednakże ze względu na nieurodzaj, ciężary podatkowe i trudności kredytowe przepadł całkiem dla zainteresowanych warstw ludności. Z drugiej strony okres ten dzięki wielkiemu odwróceniu rozwarcia był bolesny dla przemysłu i, podrażając koszty produkcji, współdziałał z czynnikami powodującymi kryzys w przemyśle. Od lipca 1925 roku wskaźnik grupy rolnej spada, i, ponieważ wskaźnik grupy przemysłowej utrzymuje tendencję zwyżkową, rozwarcie nożyc szybko maleje.

Musimy tu wspomnieć jeszcze o jednej rzeczy, aby nie spotkać się z zarzutami operowania fikcją. Oto przed wojną europejską Polska była podzielona między trzy państwa zaborcze na trzy, a właściwie cztery dzielnice, z których każda

miała odrębną strukturę gospodarczą i odrębne kształtowanie się cen. Teraz zaś te cztery dzielnice stanowią całość gospodarczą i naturalnie kształtowanie się cen hurtowych jest identyczne. Otóż indeks cen hurtowych Głównego Urzędu Statystycznego, na którym oparliśmy nasze rachunki, w swej podstawie przedwojennej dla grupy rolnej w całości, zaś dla grupy przemysłowej częściowo — uwzględnia tylko ceny istniejące w jednej dzielnicy, mianowicie w b. Królestwie Kongresowym. Wiadomo zaś, że w b. zaborze rosyjskim produkty rolne były najtańsze (najniższe ceny na Kresach Wschodnich), zaś przemysłowe częściowo najdroższe. Skonstruowanie nowego indeksu z uwzględnieniem dla podstawy cen dwóch drugich dzielnic według ich względnej wagi nastęrcza nieprzewyciężone trudności. Z drugiej zaś strony ze względu na wagę ekonomiczną części b. zaboru rosyjskiego t. zn. b. Królestwa Kongresowego jest to wątpliwe pod względem uzasadnienia teoretycznego, a zresztą dla naszych wniosków niema znaczenia praktycznego i to z powodów następujących. Wzięcie za podstawę przedwojenną cen towarów ze wszystkich czterech dzielnic (b. Kongresówka, Kresy Wschodnie, b. zabór pruski i b. zabór austriacki), dla grupy rolnej dałoby przypuszczalne obniżenie wskaźnika o jakie 15%. Trudniejszym jest określenie wpływu takiejże manipulacji w grupie przemysłowej — wszystko jednak zdaje się wskazywać, że tu wpływ byłby mniejszy i przesunąłby wskaźnik ten w górę, lecz nie więcej niż o 10%. W ostatecznym rezultacie nic by to wywodów naszych nie zmieniło, gdyż zmniejszając nieco rozpięcie między wskaźnikami, pozostawiałoby jednak go wogóle znacznem i całkiem dużem w miesiącach kulminacyjnych.

Ale jest rzecz inna, która nie może być pominięta przy rozpatrywaniu rozpiętości wskaźników cen grupy rolnej i przemysłowej. Mianowicie zarówno na kalkulacje i koniunktury gospodarcze w rolnictwie odbija się nie bezpośrednio ruch cen hurtowych w grupie przemysłowej, lecz ruch cen detalicznych, przynajmniej większej części tej grupy towarów. Tak samo odwrotnie na przemysł mają wpływ głównie ceny detaliczne artykułów rolnych.

Wobec tego należałoby zbadać zachowanie się cen detalicznych w tych okresach. Niestety rzeczywisty wskaźnik cen detalicznych dla liczniejszej grupy produktów z uwzględnieniem podziału na artykuły rolne i artykuły przemysłowe jest prowadzony przez Główny Urząd Statystyczny tylko dla Warszawy i dopiero od stycznia 1925 r. O ile chodzi o pierwsze

zastrzeżenie, to nie stanowi ono nic istotnego, gdyż niewątpliwie ruch cen detalicznych w m. Warszawie jest odzwierciedleniem lub ogniwem ruchu tych cen w całym kraju. Jednakże drugi defekt uniemożliwia sięgnięcie wstecz poza 1925 rok dla zbadania nożyc w cenach detalicznych analogicznie do cen hurtowych. Dla okresów poprzednich posiadamy tylko wskaźniki kosztów utrzymania, które nie dają możliwości do wyodrębnienia grupy rolnej i przemysłowej.

W roku 1925 ruch wskaźnika detalicznego według tych dwóch grup przedstawiał się w następujący sposób.

Za podstawę przyjęty rok 1914 = 100

Miesiące	Ogólny wskaźnik	wskaźnik	
		grupy rolnej	grupy przemysłowej
Styczeń	176,7	185,3	187,7
Luty	177,4	186,2	168,4
Marzec	178,9	187,9	169,7
Kwiecień	176,8	183,6	169,2
Maj	175,9	182,1	168,9
Czerwiec	178,4	188,5	168,7
Lipiec	173,3	186,5	160,3
Sierpień	182,5	185,1	178,8
Wrzesień	184,2	180,8	184,6
Październik	184,4	178,5	186,1

Pierwszem spostrzeżeniem, które się nasuwa, jest to, że wskaźnik cen detalicznych jest sporo wyższy od wskaźnika cen hurtowych. Zjawisko to nie można tłumaczyć tylko zdzierstwem detalistów, które zresztą niezaprzeczalnie często istnieje. Stosunek cen hurtowych do detalicznych jest jednak bardzo zawiły i naturalnie niema nic wspólnego z takim uproszczonym tłumaczeniem. Jasną tylko jest rzeczą, że procentowy wzrost wskaźnika cen hurtowych wcale nie musi w takimże procencie odbić się na wskaźniku cen detalicznych. Nawet przyjmując wszelkie inne składniki ceny detalicznej (koszta handlowe i t. p.), jako niezmiennie, łatwo zauważymy, że przy indeksie cen detalicznych wyższym niż indeks cen hurtowych i przy wzroście cen hurtowych indeks cen detalicznych będzie w procentach wzrastał wolniej, lecz przy spadku cen będzie procentowo i spadał wolniej. Nie będziemy

na tem miejscu przedłużać swoje wywody, stwierdzimy tylko, że u nas obecnie indeks cen detalicznych jest sporo wyższy od indeksu cen hurtowych. Teraz jeżeli dokonamy analogicznego jak przy indeksie cen hurtowych przeliczenia, określając indeks grup przemysłowej i rolnej w stosunku do ogólnego wskaźnika, otrzymamy następującą tabelkę:

Miesiąc 1925 r.	Grupa rolna	Grupa przemysł.	Różnica (rozwarcie nożyc)
Styczeń	104,9	106,2	+ 1,3
Luty	105,0	94,9	— 10,1
Marzec	105,0	94,9	— 10,1
Kwiecień	103,8	95,7	— 8,1
Maj	103,5	96,6	— 6,9
Czerwiec	105,7	94,6	— 11,1
Lipiec	107,6	92,5	— 15,1
Sierpień	101,4	98,0	— 3,4
Wrzesień	98,2	100,3	+ 2,1
Październik	96,8	100,9	+ 4,1

Widzimy tu analogiczne do cen hurtowych rozwarcie nożyc, jednakże o mniejszej rozpiętości (kulminacyjny punkt rozwarcia nożyc następuje tu później). Otóż wysokość wskaźników cen detalicznych tychże grup oraz mniejsza rozpiętość między grupowymi wskaźnikami wpływały na niweczenie tych korzyści, które jakby wynikały dla rolników w jednym okresie, dla ludności przemysłowej w innym okresie z rozpiętości wskaźników hurtowych grupy rolnej i przemysłowej. Szczególniej dotyczy to ludności rolniczej, która w okresie niskich względnie cen na artykuły rolne przy względnie wysokich cenach artykułów przemysłowych była krzywdzona tem, że przy wyższości cen na artykuły rolne w znacznym stopniu nie była w stanie to wykorzystać. Właściwie, żeby bliżej podejść, do sedna rzeczy żeby scharakteryzować siłę gospodarczą ludności rolniczej, należy wziąć z jednej strony dla produktów rolnych wskaźniki cen płaconych bezpośrednio producentom (a nie pośrednikom choćby i hurtownikom) z drugiej zaś strony wskaźniki tych grup towarów, które bardziej obchodzą rolnika jako nabywcę.

Jesteśmy w posiadaniu dla niektórych produktów statystyki cen płaconych producentom, które to ceny są ogłaszane,

przez Główny Urząd Statystyczny mniej więcej co kwartał. Z pośród tych produktów wybieramy, jako charakterystyczne ceny: żyta, ziemniaków, siana, mleka, jaj i krowy. Nazwiemy to grupą „a”. Dla charakterystyki zaś grupy artykułów, które obchodzą rolnika, jako nabywcę, wybieramy z jednej strony z pośród cen detalicznych artykuły spożywcze, sprowadzone z zagranicy jako to: ryż, herbata, a także z krajowych cukier, pozatem te grupy przemysłowych towarów, które są potrzebne dla rolnika (produkty skórzane, włókiennicze, metale, we, szklane) — co utworzy grupę „b”. Nakoniec, z pośród cen hurtowych mierzymy sól potasową (jako przedstawiającą nawozy sztuczne), wapno, smar, żelazo bednarskie — tworząc grupę „c”.

Biorąc za podstawę wskaźników tych trzech grup ceny roku 1914 i przytem dla produktów rolnych przeciętne ważone z całej Polski, otrzymamy następujące wskaźniki:

Rok i miesiąc		Grupa „A” wskaźnik produktów rolnych	Grupa „B” wskaźnik cen detaliczn. wybranych grup	Grupa „C” wskaźnik cen hurtowych 4-ch wybranych towarów
Marzec	1924 r.	102,3	—	76,0
Październik	„	102,2	—	74,9
Kwiecień	1925 r.	132,1	170,3	81,4
Wrzesień	„	115,2	185,5	73,5

Widzimy rozwój cen produktów rolnych zupełnie analogiczny do rozwoju cen hurtowych grupy rolnej. Jednakże wskaźniki wyżej podane (grupa „a”) różnią się swoją wysokością (są niższe) i stosunek ich do wskaźników grupy „b” (cen detalicznych wybranych artykułów) jest bardziej niekorzystny, niż rozpatrywany poprzednio odpowiedni stosunek wskaźników cen hurtowych i detalicznych. Tylko grupa „c” daje korzystny dla rolnika wskaźnik.

Moglibyśmy na tem skończyć nasze rozważania, gdyby nie pokusa zbadania i porównania, czy analogiczne zjawiska nie zachodzą w innych krajach.

Poniżej podajemy tabelkę wskaźników cen hurtowych grupy artykułów przemysłowych dla czterech krajów. Wszędzie widzimy jednakowe zjawisko, że wskaźniki grupy przemysłowej przewyższają wskaźniki grupy rolnej, przytem we Francji przewyżka ta jest znaczna, w Niemczech zaś wprost ogromna, dochodząc w niektórych okresach do 100 punktów.

Zwyzka wskaźników cen grupy rolnej jest widoczna we wszystkich krajach od połowy 1924 r. do stycznia 1925 r., od której daty zaczyna się powolny spadek. Przypominamy, że w Polsce zarówno wzrost jak i początek spadku wskaźników grupy rolnej przypada na też same okresy.

Wskaźniki złote cen hurtowych.

1913. r. = 100.

Rok i miesiąc	Grupa rolna				Grupa przemysłowa			
	Niemcy a*	Francja b*	Anglia c*	Stany Zjednocz. d*	Niemcy a*	Francja b*	Anglia c*	Stany Zjednocz. d*
I 1924 . . .	83,6	103,9	141,3	144	205,4	146,1	147,2	170
II " . . .	88,8	100,1	140,3	143	199,6	151,6	152,5	173
III " . . .	88,0	125,4	136,6	142	208,0	170,0	152,4	172
IV " . . .	95,9	141,2	144,7	138	213,2	178,2	153,0	169
V " . . .	83,9	117,0	148,1	137	210,1	156,3	152,1	166
VI " . . .	74,1	116,7	147,9	135	206,2	151,2	148,3	165
VII " . . .	85,4	112,6	150,0	140	192,5	150,2	157,9	164
VIII " . . .	94,0	119,3	153,0	145	184,7	158,6	156,3	163
IX " . . .	106,5	121,6	158,7	146	196,8	158,4	160,8	161
X " . . .	102,0	123,0	168,1	151	203,5	159,7	168,1	159
XI " . . .	99,4	127,5	164,8	152	204,7	166,7	174,5	161
XII " . . .	106,1	129,8	175,9	158	186,9	173,2	178,5	163
I 1925 . . .	109,4	132,0	177,9	162	209,9	171,7	172,5	165
II " . . .	108,8	124,9	173,3	160	217,8	164,5	170,3	168
III " . . .	106,2	125,3	170,7	160	217,2	166,2	166,5	166
IV " . . .	101,5	124,5	169,9	154	210,5	166,5	165,3	163
V " . . .	103,4	127,1	173,0	153	204,5	157,4	158,9	161
VI " . . .	106,5	120,8	158,9	155	203,8	154,2	159,6	162
VII " . . .	107,8	125,3	163,6	—	201,8	160,8	164,9	—
VIII " . . .	107,9	121,2	167,1	—	203,9	161,9	163,2	—
IX " . . .	104,1	119,8	160,2	—	199,8	163,1	163,4	—

Na podstawie powyższej tablicy obliczamy tak jak i przy polskich wskaźnikach stosunek wskaźników grupy rolnej i grupy przemysłowej do ogólnego wskaźnika i następnie różnicę między tymi liczbami, t. j. t. zw. rozwarłość nożyc. Ta różnica w punktach wynosi dla poszczególnych krajów co następuje:

a* Statist. Reichsamt; b* Statist. General de la France; c* Statist.; d* Bureau of Labor Statist.

Rok i miesiąc		Niemcy a *	Francja b *	Anglja c *	Stany Zjednocz. d *	Rosja e *
I	1924	+ 92,5	+ 35,3	+ 4,1	+ 17,2	+ 84
II	"	+ 82,8	+ 41,2	+ 8,5	+ 19,7	+ 48
III	"	+ 87,7	+ 30,3	+ 11,1	+ 20,0	+ 28
IV	"	+ 85,2	+ 23,3	+ 5,8	+ 21,0	+ 33
V	"	+ 77,1	+ 29,7	+ 2,8	+ 19,7	+ 35
VI	"	+ 107,8	+ 26,9	+ 0,3	+ 20,7	+ 47
VII	"	+ 88,8	+ 29,9	+ 5,4	+ 16,4	+ 43
VIII	"	+ 73,0	+ 29,6	+ 2,3	+ 12,0	+ 34
IX	"	+ 68,8	+ 27,7	+ 1,4	+ 10,1	+ 36
X	"	+ 77,6	+ 27,3	+ 0,0	+ 5,3	+ 46
XI	"	+ 79,1	+ 28,2	+ 5,0	+ 5,9	+ 46
XII	"	+ 58,2	+ 30,5	+ 1,5	+ 3,2	+ 35
I	1925	+ 71,4	+ 27,6	- 3,3	+ 1,8	+ 27
II	"	+ 77,4	+ 28,8	- 1,8	+ 4,9	+ 17
III	"	+ 80,1	+ 29,3	- 2,6	+ 3,7	+ 8
IV	"	+ 80,6	+ 30,3	- 2,9	+ 5,8	- 4
V	"	+ 74,7	+ 22,3	- 8,9	+ 5,2	- 6
VI	"	+ 70,9	+ 25,5	+ 0,5	+ 4,5	- 2
VII	"	+ 67,9	+ 25,9	+ 0,9	-	+ 2
VIII	"	+ 69,7	+ 29,9	- 2,5	-	+ 18
IX	"	+ 70,5	+ 31,8	+ 2,1	-	+ 24

Do liczby przyjętych przez nas krajów dodaliśmy Rosję, która wykazuje analogiczne zjawiska. Badając powyżej podane liczby, widzimy, że Niemcy nie wykazują zasadniczych wahań w rozpiętości i kierunku rozwarcia nożyc: stale indeks grupy przemysłowej jest wyższy i rozpięcie wskaźników duże, przytem waha się w tych samych mniej więcej granicach. We Francji rozpiętość wskaźników jest mniejsza, jednak i tam stale jest ona na korzyść grupy przemysłowej i w jednakowych mniej więcej granicach.

W Anglii rozpiętość jest nieznaczna, i początek 1925 roku daje ledwo zarysowujące się odwrócenie tej rozpiętości na korzyść grupy rolnej. Jednakże o wyraźnych nożycach tu trudno mówić. Stany Zjednoczone na początku 1924 roku mają wyraźnie zarysowane nożyce, na korzyść grupy przemysłowej, które stopniowo się zamykają, aż do prawie całkowitego ich zamknięcia w styczniu 1925 roku, poczem następuje znów zwiększanie się rozpiętości i znów na korzyść grupy produktów przemysłowych. Bardzo podobny ruch tylko mniej

; a* Statist. Reichsamt; Ir' Statist. Général de la France; c* Statist.;-
d* Bureau of Labor Statist.; e* Sosplan.

prawidłowy (z większymi wahaniami) widzimy w Rosji. Lecz tu rozwartość nożyc, początkowo bardzo wielka na korzyść grupy przemysłowej, zmniejsza się stopniowo i w kwietniu 1925 roku obraca się w przeciwną stronę na korzyść grupy rolnej. Od czerwca 1925 r. następuje ruch w powrotnym kierunku.

W każdym bądź razie analogia do zjawisk zachodzących w tej dziedzinie w Polsce dla wymienionych krajów — szczególnie ostatnich trzech jest duża.